

TIỀN LÀO

*Hoàng Văn Khoán**

Tiền Lào đã phát hiện nhiều nơi trên đất Lào. Đoàn thám dò khảo cổ trên lưu vực sông Mê Kông thuộc Viện nghiên cứu phát triển và hội nhập do P.E Raymakers chủ trì đã phát hiện tiền ở phía bắc làng Khen Luangprabang, Bokeo, Oudomsay⁽¹⁾. TS. Thonglith Luang Khoth cũng phát hiện tiền này ở Savannakhet⁽²⁾.

Tiền LAT ở các địa điểm của Lào

Tiền ở Savannakhet

Người Lào gọi tiền này là LAT. Về hình dáng, tiền LAT có hình thuyền, giữa phình to và thon nhỏ lại ở hai đầu. Tiền có 2 loại: một loại để trơn, một loại có 4 hàng hoa văn hình tròn chạy dọc thân. Về chất liệu có loại bằng đồng, có loại bằng bạc.

Trọng lượng đồng LAT không đều nhau. Tính theo gr là 98, 95, 90, 74, 68, 65, 62, 60, 58, 55, 48, 40, 17, 12. Tiền không có mệnh giá, tính theo thời, theo trọng lượng.

Tiền được đúc vào thế kỷ 4 ở Luangprabang đến thế kỷ 16, tiêu dùng rộng rãi ở Viêng Chăn. Hiện nay các tiệm đồ cổ ở Vientiane còn lưu giữ khá nhiều đồng LAT.

Ở Mường Luông tỉnh Điện Biên (Việt Nam) cũng phát hiện nhiều loại đồng tiền LAT. Chúng tôi đã nghiên cứu 36 đồng, trong đó có một đồng có hoa văn đẹp, còn 35 đồng để trơn. Phân tích định tính trên đồng tiền LAT được đúc bằng hợp kim đồng và thiếc.

Về kích thước có 2 loại: loại nhỏ dài 9cm, loại lớn dài 9,8cm, chính giữa rộng 1,4 - 1,8cm.

Về trọng lượng có thể xếp thành 3 loại:

- Loại 1 trọng lượng từ 70 đến 91gr có 8 đồng: 70; 70,5; 70,2; 72,7; 73,74; 74,6; 79,9 và 91,1.

** PGS.TS. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội)*

- Loại 2, trọng lượng từ 50gr đến 60gr có 10 đồng: 53,6; 54,1; 54,9; 57,9; 59,0; 60,9; 61; 61,3; 64,3; 64,9.

- Loại 3 từ 35gr đến 49,9gr có 8 đồng: 35,6; 38,2; 42,8; 43,7; 45,2; 46,8; 49,0; 49,9.

Xem ra, trọng lượng các đồng LAT nói chung không đồng đều, phải chăng có nhiều người và nhiều nơi đúc khác nhau không có sự quản lý thống nhất của nhà nước? Tiền được xác định theo trọng lượng của các loại thỏi to, nhỏ trong việc mua bán.

Sở dĩ ở Điện Biên (Việt Nam) phát hiện ra tiền LAT là ở Điện Biên có một số bản của người Lào di cư sang ở và mang theo nhiều tiền này tiêu dùng trong nội bộ. Sau một thời gian dài, người Lào đã Việt hóa thì Tiền LAT cũng chấm dứt vai trò của nó.

Tiền Lào ở Điện Biên

Ở Lào tiền LAT vẫn tiêu dùng đến tận thế kỷ 20. Chính ông P.E Raymakers đã tận mắt chứng kiến người Khmú Lào mua bán bằng tiền LAT.

Tiền LAT cũng phát hiện nhiều trên đất Thái Lan với tên gọi khác: Có hai loại Hoi và Lat Hoi⁽³⁾.

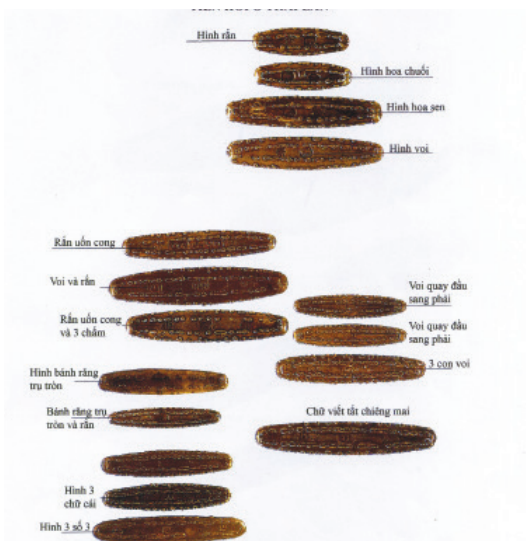
Tiền Hoi được đúc bằng bạc thật có hình dáng như đồng LAT. Có các loại hoa văn khác nhau.

Tiền Hoi loại 1:

- Hình dáng uốn cong
- Hình voi và rắn
- Hình rắn uốn cong và 3 dấu chấm
- Hình bánh răng trụ tròn
- Hình 3 chữ cái
- Hình 3 số 3
- Hình hoa chuối.
- Hình hoa sen.
- Hình voi.

Tiền Hoi loại 2 có cỡ to và nhỏ.

- Hình voi quay đầu sang phải.
- Hình 3 voi quay đầu sang phải.

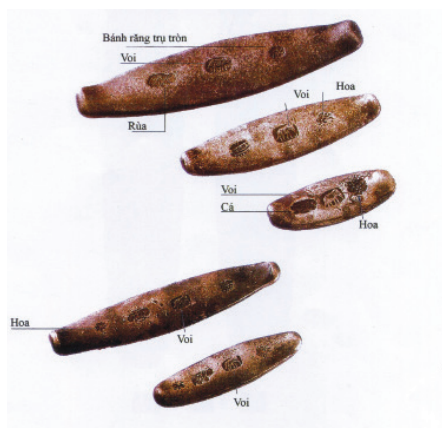
Tiền Hoi ở Thái Lan

- Hình chữ Chiêu Mai viết tắt của vương quốc Lanna nhưng lại có trên đồng tiền Hoi của Lào, bởi vua Chaichetthathivát (2090 - 2018 theo Phật lịch), đã làm vua ở Lanna. Vương quốc Lanna lúc đó không có Thái tử nên các đại thần mời Hoàng tử Chaichetthathivát làm vua Lanna, được 1 năm thì ngài trở về vương quốc Lan Chang.

Tiền Lat Hoi:

Tiền làm bằng đồng đỏ mạ bạc có các loại hoa văn:

- Hoa văn bánh răng trụ tròn
- Hình voi
- Hình rùa
- Hình cá
- Hình hoa

Tiền Lat ở Thái Lan

Sở dĩ có tiền Lào mang tên Hoi và Lat Hoi là vương quốc Srisattanakhanahut Lào cai trị và xâm chiếm một phần vùng Đông Bắc Thái Lan hiện nay. Tiền khắc hình con voi bạch tạng là biểu tượng của vương quốc Srisattanakhanahut. Tiền được đúc vào thế kỷ 14.

=====

CHÚ DẪN

(1) P.E Raymacker président de B. E. D. H Protection Archeologique de la vallee latienne du fleu Mekong, P.35.

(2) Thonglith Luang Khoth 2015. “Di tích Khảo cổ học và những hiện vật phát hiện ở huyện Vilabuly, tỉnh Savannakhet nước CHDCND Lào”, ngày 29/3/2015, tr. 4

(3) Nawarat Lekakul. Tiền xu, tiền giấy, tiền tệ.

LAOS COINS

Hoàng Văn Khoán

Laos coins, also called LAT, have been discovered in many regions of Laos. They are swell at the centre and taper at their two sides. These coins were casted from the 4th to 16th centuries and circulated commonly in Viengchan until 20th century, and are still being used in the minorities in the remote regions.

Noticeably, LAT have been found not only in Laos but also in Thailand and especially in Muong Luong (Dien Bien - Vietnam), where Laos people moved to. The preliminary examination has indicated that LAT include many types, presented through the differences in decoration and weight. Thus it is presumable that LAT could have been coined by different communities, at different times and out of control of the government.